

Dølaminne

Årbok for Hallingdal 2013

45. årgang

Redaktører:
Marit Holme Mehlum
og
Kjell Snerte

Utgjevar:
Hallingdal Historielag og Hallingdal Museum
2013

Den store rasdagen på Feten i Grøndalen

AV SIRI JENSEN

Det trengs ikkje alltid store flaumar for å valde øydelegging og utsetja folk for store farar. Gjennom tidene har det vore mange heilt lokale regnbuss som har skapt drama og katastrofe, slik det er fortalt om frå Ål i 1876. I Hemsedal skjedde det i 1959. Nede i Hemsedal dreiv dei med turrforkøyning den dagen og kunna ikkje fatte at elva brått kom veltande som ein foss. Men inst i Grøndalen var det ei anna verd. Regnbræsa nådde frå Klanten sørover til Nordigarde Grøndalen og vara berre nokre timar. Ei småjente var nær ved å omkoma. Her fortel ho si historie.

Slik ble landskapet seende ut utover dalen – og i retning Mørekvam. Vedskjulet og hytta til venstre.

24. juli 1959 er en dag jeg aldri vil glemme. Ved 13.30-tida begynte et voldsomt regnvær med hagl, og det holdt på et par timer. Deretter var det et opphold med litt sol. Venninna mi, Ingebjørg, og jeg var på Tubba og hentet en pakke som kom med bussen. Det var da masse vann i elva og i bekkene ned fra fjellet – og bekker på nye steder.

Ved 16.30-tida kom et nytt skybrudd med mer hagl. Det regnet inn i hytta flere steder. Ingebjørg og jeg satt og la kabal. Far hadde lagt seg for å sove middag og mor var i ferd med å gjøre det samme. Hun kikket da tilfeldigvis ut av vinduet og så at bekken på nedsida av hytta var vokst til en svær brun elv med stein og svære trær som kom fossende nedover. Alle gikk ut, og da så vi at den breie brune flommen gikk helt inntil baksida av et vedskjul vi har på tomta.

Her mellom vedskjulet og hytta kom jord- og vannmassene. Bildet er tatt mange år senere når ny hoggestabbe og gjerde igjen var på plass.

Fremtiden

Som om himlen åpnet seg og regnet øste ned

**Mange tusen kubikkmeter masse
ble skyllet vekk i Hemseda!**

Tordenbrakene blandet seg med bulder og du
da vannet flommet over og rasene begynte å gå

*Far gikk for å redde
hoggestabben og øksa.*

*Redde for at flommen
skulle styre rett mot hytta.*

Innesperret mellom to elver

Plutselig delte denne elva seg, og den ene delen kom farende mellom skjulet og hytta. Far gikk for å redde hoggestabben og øksa, men før han kom så langt, seilte både hoggestabbe, øks og en del av veden vår nedover elva. Det var bare å komme seg unna den kraftige strømmen. Vi fikk på oss fullt regnutstyr og gikk mot stølen til Høltø. På veien dit går det vanligvis en liten bekk. Denne bekken var nå vokst seg så stor og stri at vi ikke kunne krysse den, så vi trakk litt lenger opp i lia bak hytta for å finne et mulig sted å komme over.

Vi hadde ikke lett lenge før vi oppdaget at det var mange folk på Tubba (på andre siden av Grøndøla) som fulgte med i dramaet. Noen av disse fortalte siden at de hadde vært redde for at flommen skulle styre rett mot hytta. De så også at den lille bekken på nordsida av hytta hadde svulmet kraftig opp og at vi var innesperret mellom to elver, så de hadde sendt folk av gårde med planker for å redde oss ut. Far skriver i hytteboka at «sterke menn støttet oss over».

Seilte på magen nedover Høltøjordet

Men dramatikken sluttet ikke der. Ingebjørg og jeg skulle være med Anna Wenthe hjem på stølen hennes. Vi gikk alle tre langs steingjerdet på Høltøstølen, Ingebjørg og Anna gikk på steinene, jeg gikk litt ovenfor. Da kom det plutselig et jordskred. Far skriver at «Anna veltet seg overende og Ingebjørg stormløp unna»; jeg husker bare at jeg plutselig ble tatt av skredet og seilte på magen nedover Høltøjordet mens beina mine satt fast.

Da skredet stoppet var jeg ført 10-20 meter nedover jordet og lå der blant jord og stein, steingjerdet var jo også blitt med nedover. Heldigvis hadde jeg flaks, jeg hadde bare slått kneet mitt litt, for øvrig hadde steinene styrt utenom meg. I ettertid husker jeg det som om det gikk så fort at jeg ikke rakk å bli ordentlig redd og at jeg var veldig rolig, men til avisa Fremtiden (27.07.59) svarer jeg på journalistens spørsmål om jeg var redd: «Åja, jeg var det. Det var fryktelig...»

Hele familien ble så med til Anna for å overnatte. På dette tidspunktet var flommen på sitt høydepunkt, samtidig som det tordnet og lynte. I ettertid kan jeg verken huske torden eller lyn, bare de enorme vannmengdene. Far skriver at «buldret var voldsomt og bekken gikk med svære brune fonteneaktige kast, med svære trær og stein. To ras var gått ovenfor stolene på Feten, men intet ned til husene». Deretter stoppet regnet og vannet begynte å trekke seg tilbake. Ved 5-tida om morgenen gikk far ned til hytta for å begynne oppryddingen og seinere på dagen badet vi utenfor hytta i et «basseng» som raset hadde demmet opp.

En steinørken der det før var idyllisk landskap

Ingen mennesker ble skadd på den store rasdagen. De første dagene gikk det et rykte om at ei jente var tatt av flommen, slik hadde min historie spredt seg. Mange tusen kubikkmeter jord, grus og stein raste ut på forskjellige steder, både fra veien og i jordras som ødela mange jorder. Ei hytte ble flyttet flere meter. Det var ingen store skader på tomta hos oss, selv om min gamle dukkekrok i hjørnet av tomta gikk med.

Det som gjorde størst inntrykk, også på meg som 11-åring, var at landskapet på sørsida av hytta i løpet av noen korte timer med kraftig regn var dramatisk forandret. Flommen la igjen et belte på mer enn 100 meter med stein, bare avbrutt av trær som var revet opp med rota. Det var blitt en steinørken der det tidligere var en fredelig bekk og et idyllisk landskap med trær, mose, gras, lyng, blomster og en fin badeplass. Nå, over 50 år etter, kan en fortsatt se tydelige spor etter flommen. Opplevelsen av de voldsomme naturkreftene vil alltid sitte i.

Kilder utover eget minne:

Fremtiden 27.07.1959

Hallingdølen (udatert, trolig 28.07.1959)

Hyttebok, Hans Jacob Ustvedt

Dukke-kroken i hjørnet av tomta ble aldri mer den samme. F.v. Astrid og Reidun Wenthe og meg.